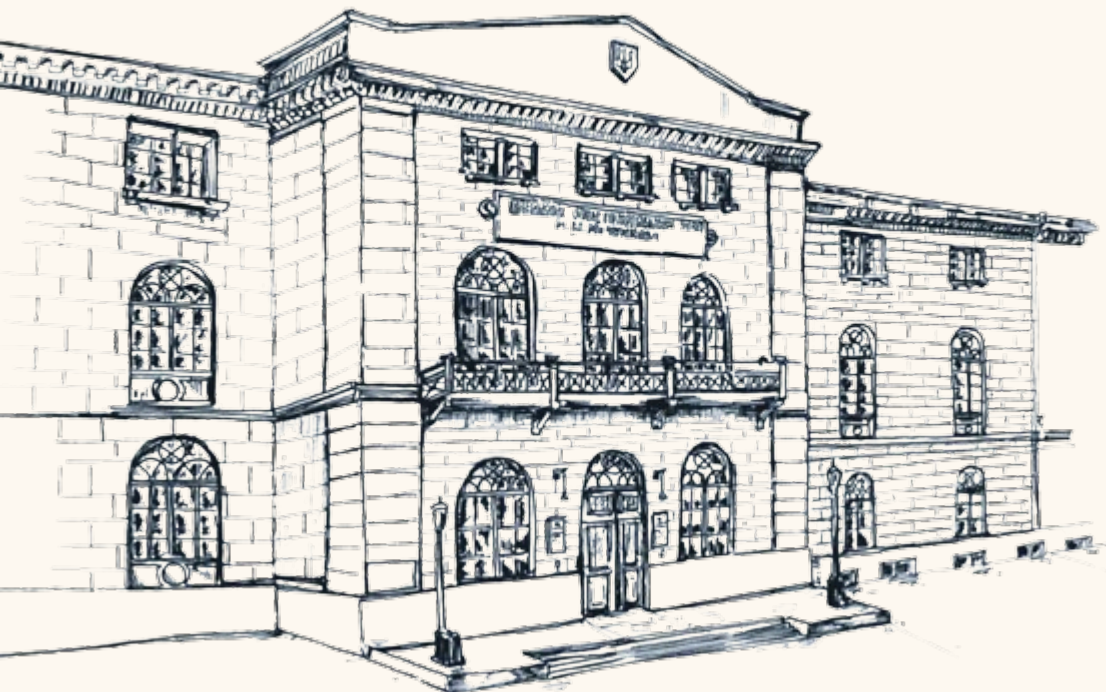


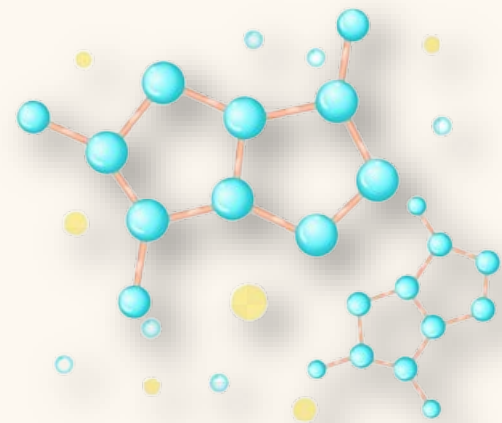
ТАНАТАР
Севастьян Мойсейович
(1849–1917)

Севастьян Танатар народився 7 жовтня 1849 р. в Одесі в купецькій родині.

Закінчив гімназію в Сімферополі, вступив на фізико-математичний факультет університету в Одесі, який закінчив у 1872 р. зі ступенем кандидата природничих наук.



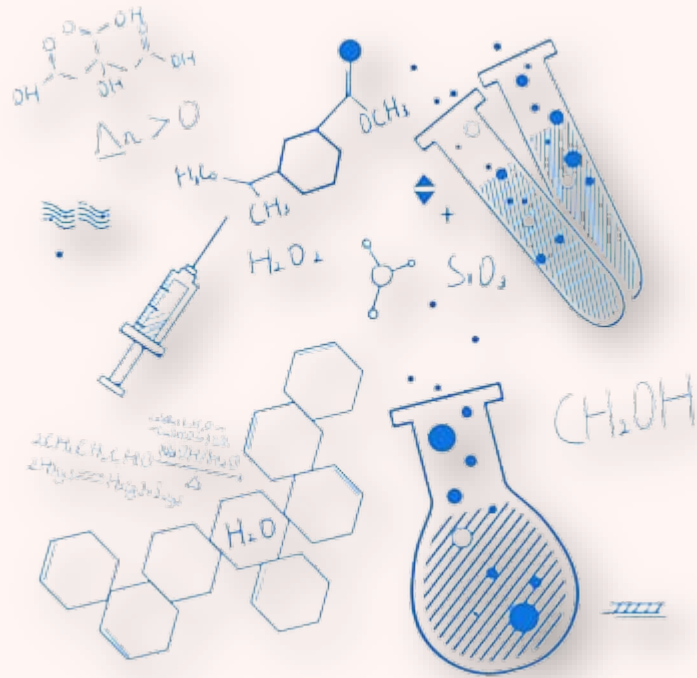
Еміль Ерленмеєр (1825–1909) – німецький хімік-органік. Основні дослідження в галузі органічної хімії. Відкрив реакцію утворення дисульфідів при окисненні меркаптанів сульфатною кислотою, сформулював правило, котре постулювало неможливість існування сполук з кількома гідроксильними групами на одному атомі, зробив великий внесок в атомну теорію.



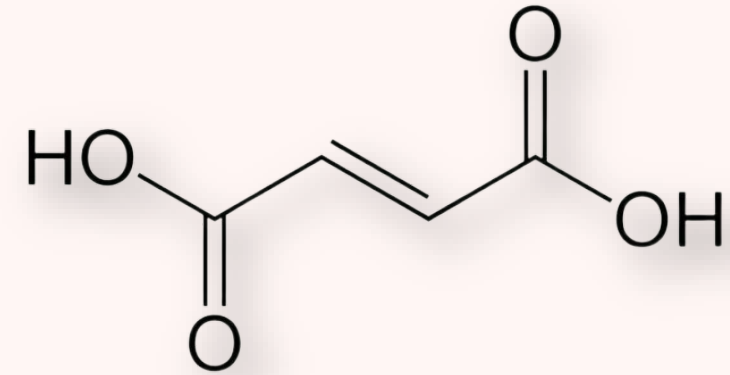
Ганс Генріх Ландольт (1831–1910) – швейцарський хімік, який відкрив реакцію «йодного годинника»; один із засновників бази даних Ландольта-Бернштайна

У 1873–1874 рр. удосконалював освіту у вищих технічних школах Мюнхена (у Р. Ерленмейера) та Аахена (у Г. Ландольта).

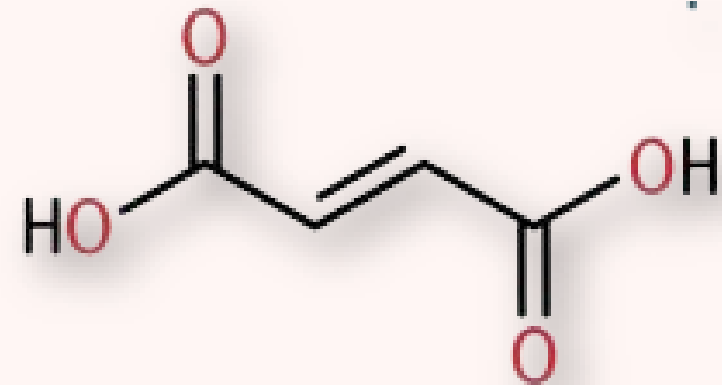
Повернувшись на батьківщину, С. М. Танатар почав наукову діяльність у хімічній лабораторії Новоросійського університету, яка продовжувалася понад сорок років. Одночасно він викладав хімію в реальному училищі св. Павла.



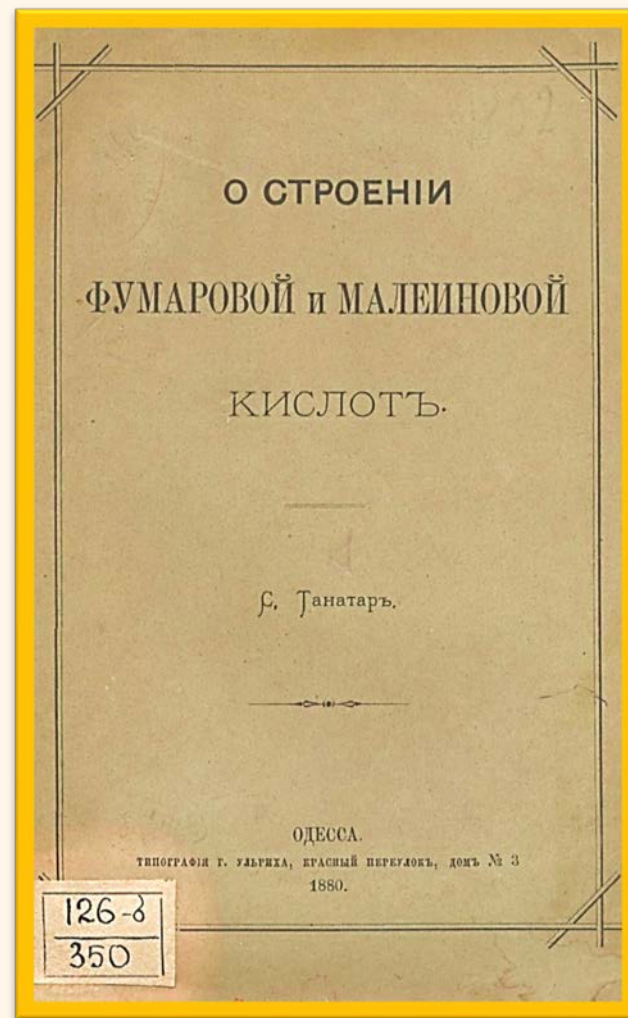
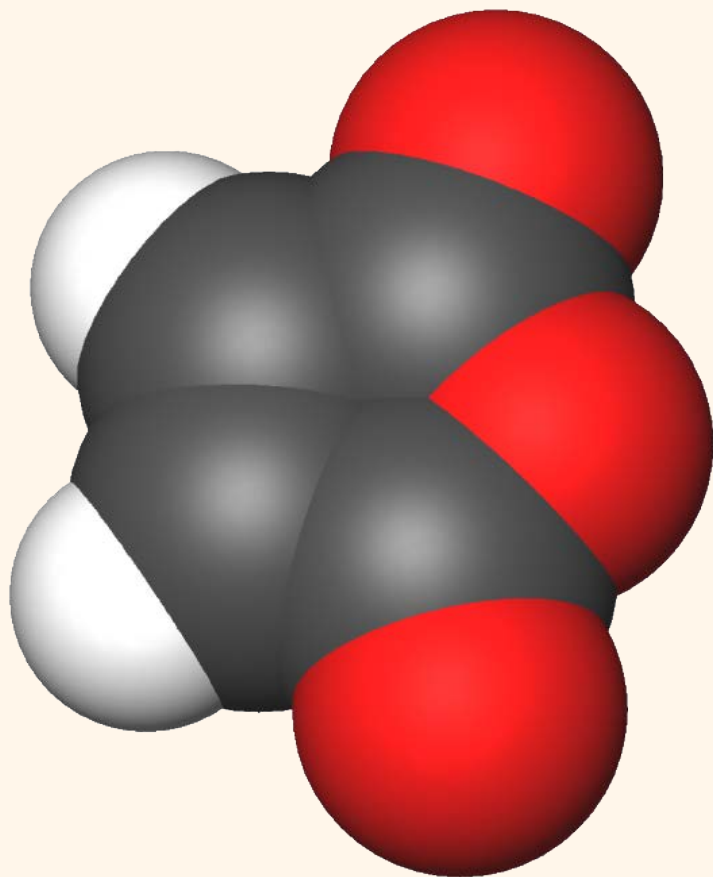
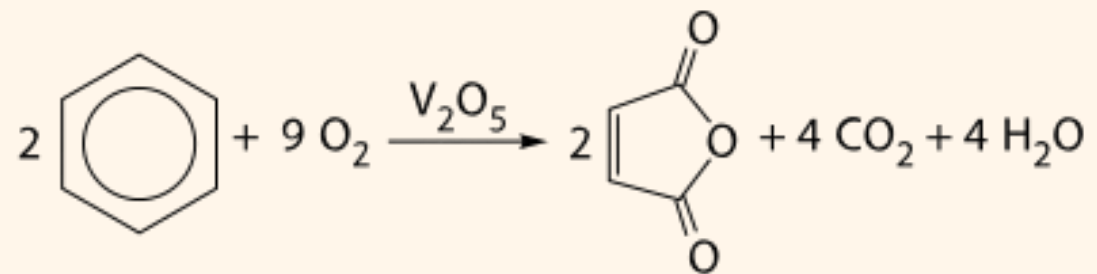
З 6 жовтня 1884 до 3 грудня 1884 р. він працював позаштатним лаборантом (асистентом) хімічної лабораторії, з 3 грудня 1884 до 1 січня 1888 р. – штатним лаборантом (асистентом). З 1 січня 1888 р. С. М. Танатар – приват-доцент кафедри хімії.



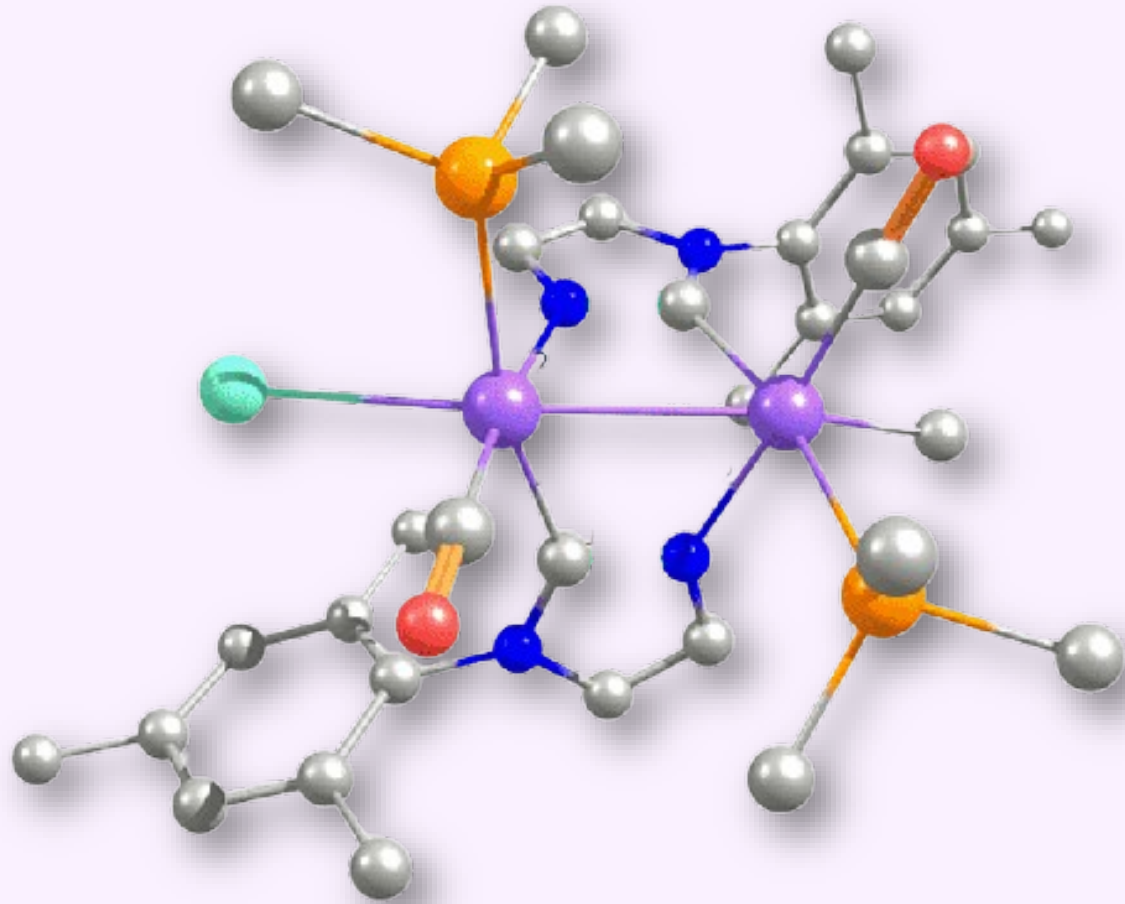
У 1880 р. він захистив магістерську дисертацію «Про будову фумарової та малеїнової кислот». Ним було доведено, що фумарова і малеїнова кислоти при окисненні перманганатом калію утворюють дві ізомерні кислоти (виноградну і мезовинну).



У 1891 р. захистив докторську дисертацію «Про причини ізомерії фумарової та малеїнової кислот».

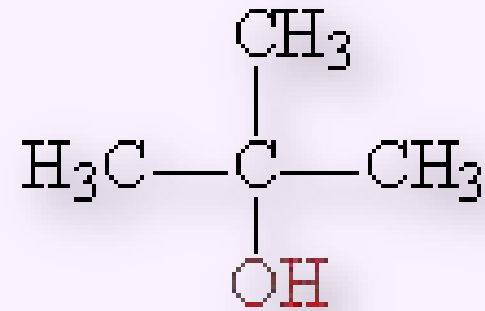
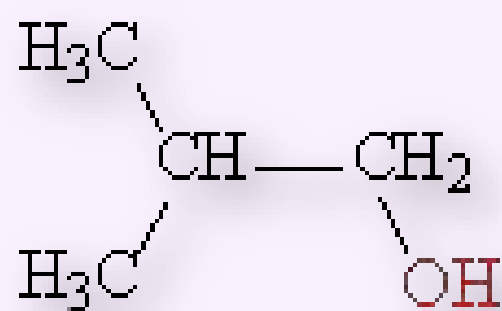
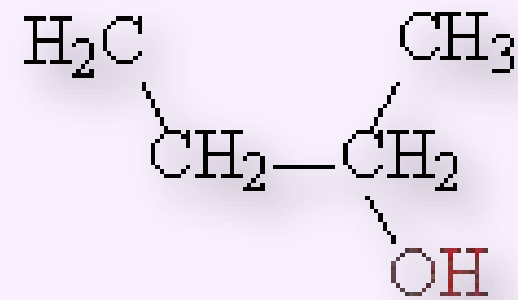
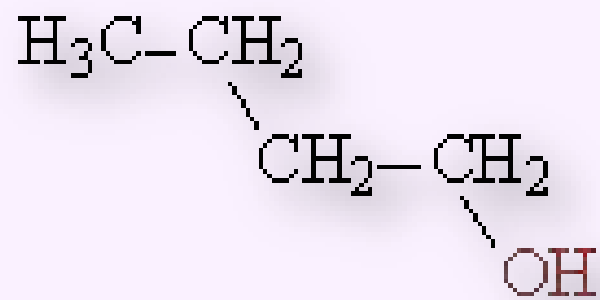


О строении фумаровой и малеиновой кислот / С. Танатар.
– Одесса : Тип. Г. Ульриха, 1880. – 41 с.
Шифр: 126-б / 350



Тривалість вивчення питання ізомерії дало можливість С. М. Танатару висловити гіпотезу про причину різниці у властивостях деяких ізомерів. Він припустив, що причина полягає в енергії, яка міститься в ізомерах, тобто у різниці кількості руху атомів, які складають молекули ізомерів. Такі ізомери він пропонував називати динамічними.

Тривале вивчення ізомерних форм привело до дослідів перетворення однієї в іншу простим нагріванням (так він здійснив перетворення триметилену в пропілен). Раніше перетворення ізомерів відбувалося під дією специфічних реагентів. У галузі неорганічної хімії С. М. Танатаром вивчені деякі особливості двох модифікацій хлористого йоду.



У 1897–1899 рр. Севастьян Мойсейович працював екстраординарним професором, з 1903 р. – ординарним професором, доктором хімії, завідував хімічним кабінетом відділу неорганічної хімії і кількісного аналізу. З цього часу він почав дослідження в галузі неорганічної і, головним чином, фізичної хімії.



Фасад фізико-хімічного відділу ІНУ (нині хімічний факультет)



Велика хімічна аудиторія в корпусі хіміко-фізичного відділення ІНУ.

Ним розроблено нові способи виготовлення азотистоводневої кислоти взаємодією хлористого азоту з гідразиним (1899), окисненням солей гідразину і гідросиламіну (1902); електролізом він добув солі надборної і наддугільної кислоти (1898—1899), відкрив сполуки пероксиду водню з карбонатом натрію (1899), сульфатом натрію (1901) та іншими солями, а також з органічними речовинами, в тому числі з сечовиною (гіпероль, 1908).

У 1898—1899 рр. з метою з'ясування питання про атомну вагу, він визначив теплоємність берилів.

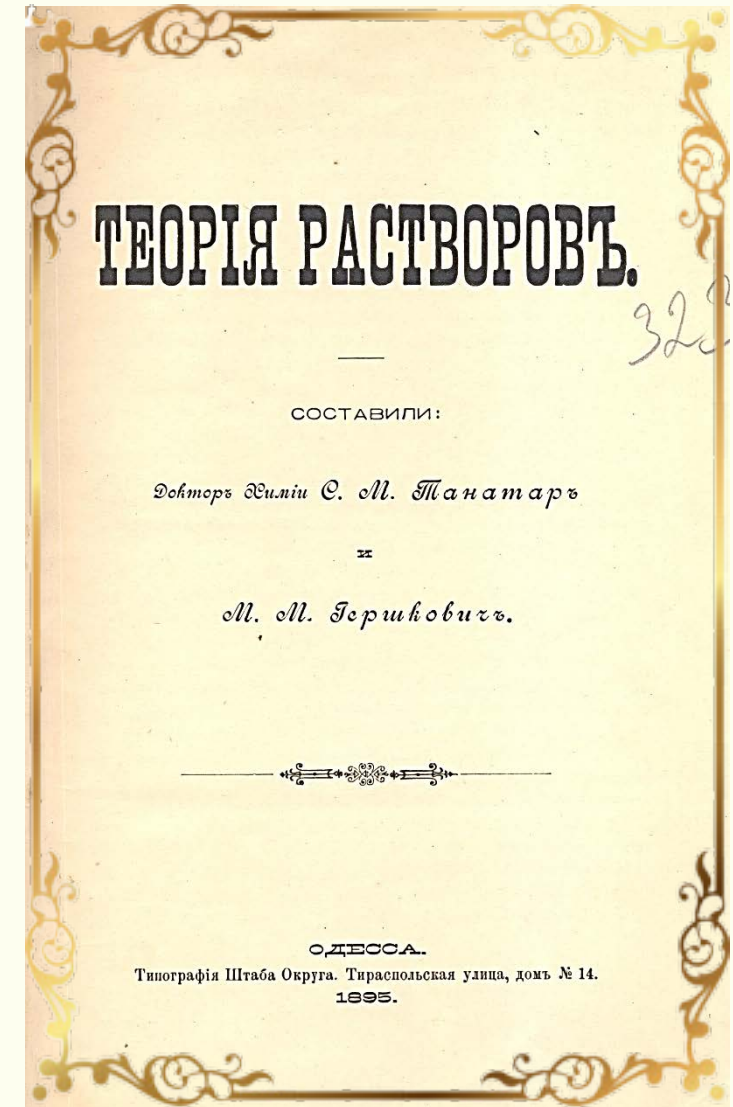
У галузі фізичної хімії С. М. Танатара особливо цікавили технологія і теорія розчинів. Ним визначені теплоти нейтралізації і розчинення ряду органічних кислот.



Лев Володимирович Писаржевський (1874–1938) – доктор хімічних наук, заслужений професор УРСР (1924), дійсний член Всеукраїнської академії наук (1925 рік) та Академії наук СРСР (1930). Основні праці присвячено властивостям і будові перекисів і надкислот, дослідженню впливу розчинника на хімічну рівновагу та вільну енергію хімічних реакцій, проблемам хімії з точки зору електронних уявлень. Створив основи електронної теорії окиснювально-відновлювальних реакцій, запропонував теорію гальванічного елементу, яка враховує термодинамічну рівновагу між іонами та електронами у металі. Заклав основи електронної теорії гетерогенного каталізу.

За допомогою термохімічних даних він намагався пояснити деякі питання теорії розчинів. За участю Л. Писаржевського він провів термохімічні дослідження деяких реакцій у спиртовому розчині (1897).

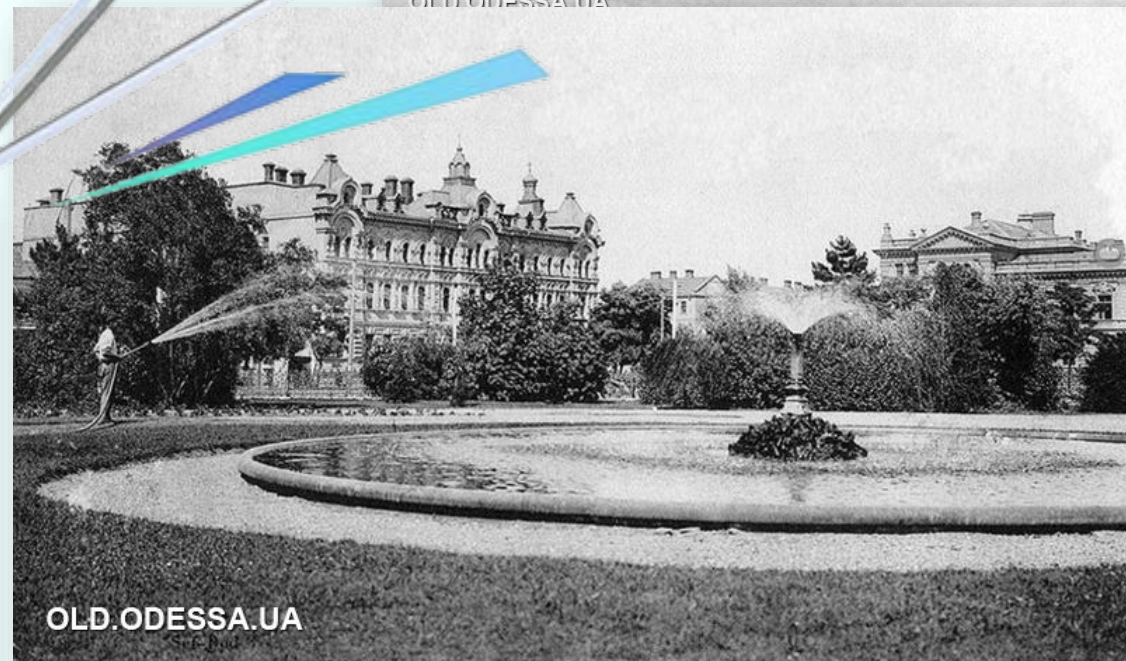
Для з'ясування деяких питань теорії розчинів С. М. Танатар разом з учнями (1895) виміряв депресії, які викликають електроліти у бінарних сумішах. Пізніше була видана робота «Теорія розчинів» (разом з М. М. Гершковичем, 1895).



Теория растворов / С. М. Танатар, М. М. Гершкович. – Одесса : Тип. Штаба округа, 1895. – 80 с.

Шифр: 127 / 1629

Під час першої світової війни С. М. Танатар звернувся до практичних питань. Він зайнявся дослідженнями протигазів, пошуками джерел дуже важливого у військовий час йоду. Брав участь у роботі військово-промислового комітету, одночасно продовжив фізико-хімічні дослідження.



Севастьян Мойсейович з 1879 був одружений на караїмці Батшеві Самуїлівні Габбай, мав сина (1883 р. н.) і двох дочок, одна з яких сповідувала лютеранство, а інша дотримувалася караїмського віросповідання.

- Лідія Севастьянівна Танатар (1882 р. н.), спеціаліст у галузі гігієни харчування, хімії харчових речовин та методики санітарно-гігієнічних досліджень. Працювала в Одеському державному медичному інституті та Одеському державному хіміко-фармацевтичному інституті.
- Ганна Севастьянівна Танатар (1885 р. н.) з 1904 р. була одружена з лікарем-анатомом Іллею Юфудович Шапшалом (1878–1949).



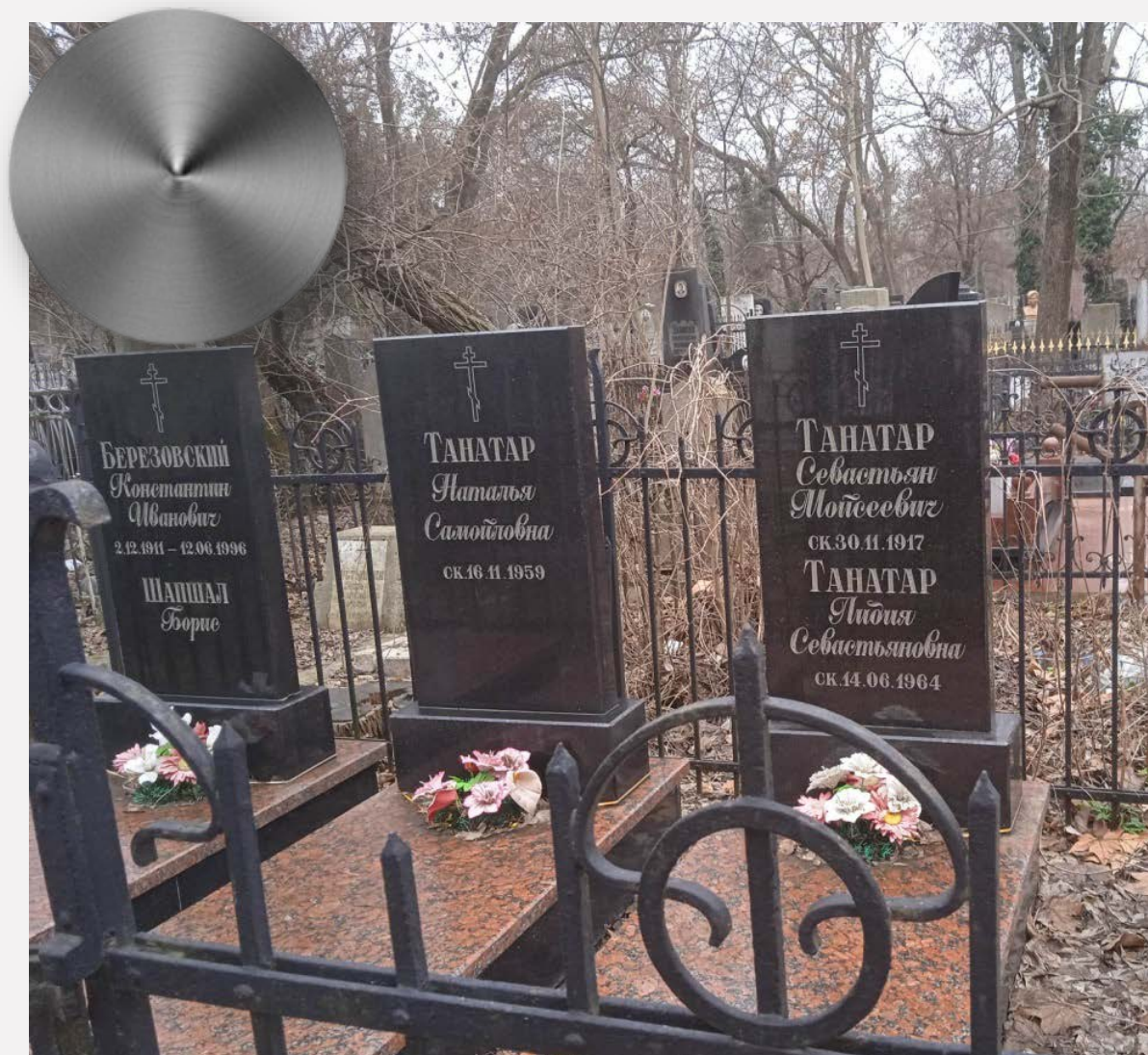
**Ганна Севастьянівна
Шапшал (Танатар)**



**Ілля Федорович
Шапшал**

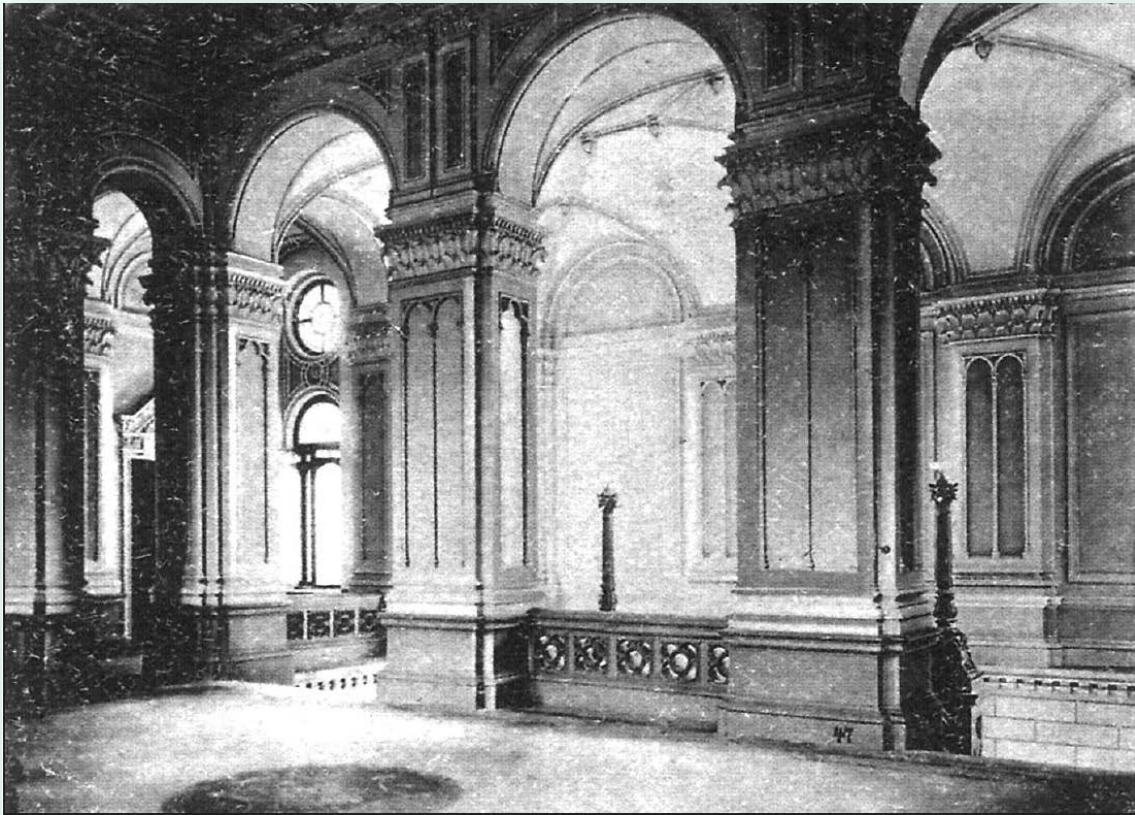
На початку 1917 р. Севастьян Мойсейович захворів (набряк легень і пов'язана з цим хвороба серця), але продовжував працювати, що прискорило його кончину.

30 листопада 1917 р. його не стало.



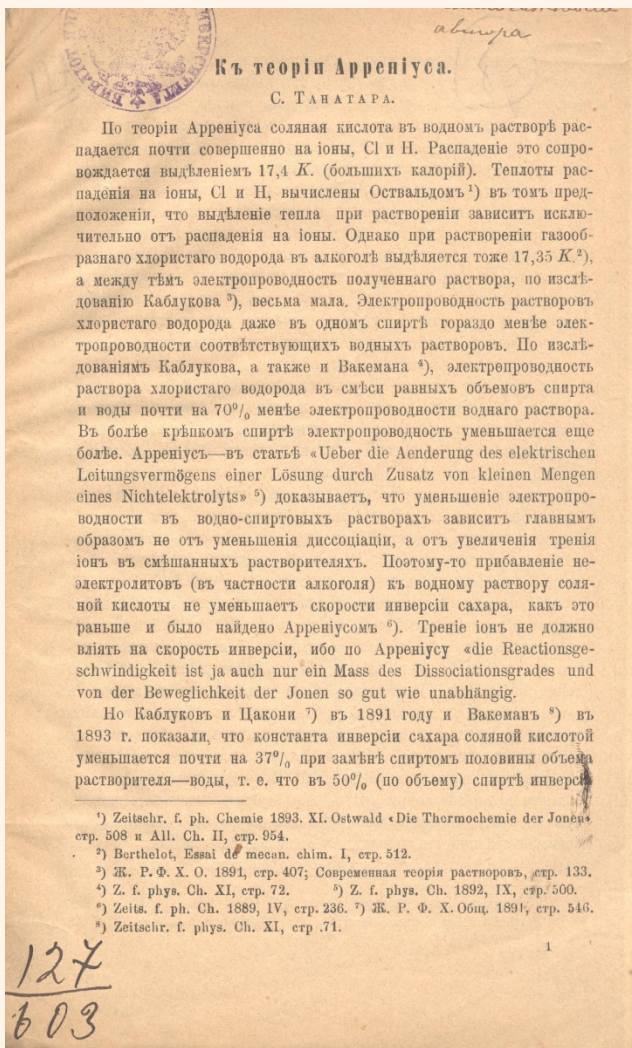
Наукова спадщина С. М. Танатара налічує близько 130 робіт.

За свідченнями його колег та учнів, він був надзвичайно енергійною і працездатною людиною. Не дивлячись на похилий вік, він кожного дня працював, а той день, що він не міг бути у своєму робочому кабінеті, вважав втраченим. Тому він працював навіть у святкові дні, під час канікул. Влітку він жив на дачі за містом, але кожного дня їздив до університету.



Вестибюль хімічного факультету (II поверх). Початок XX століття

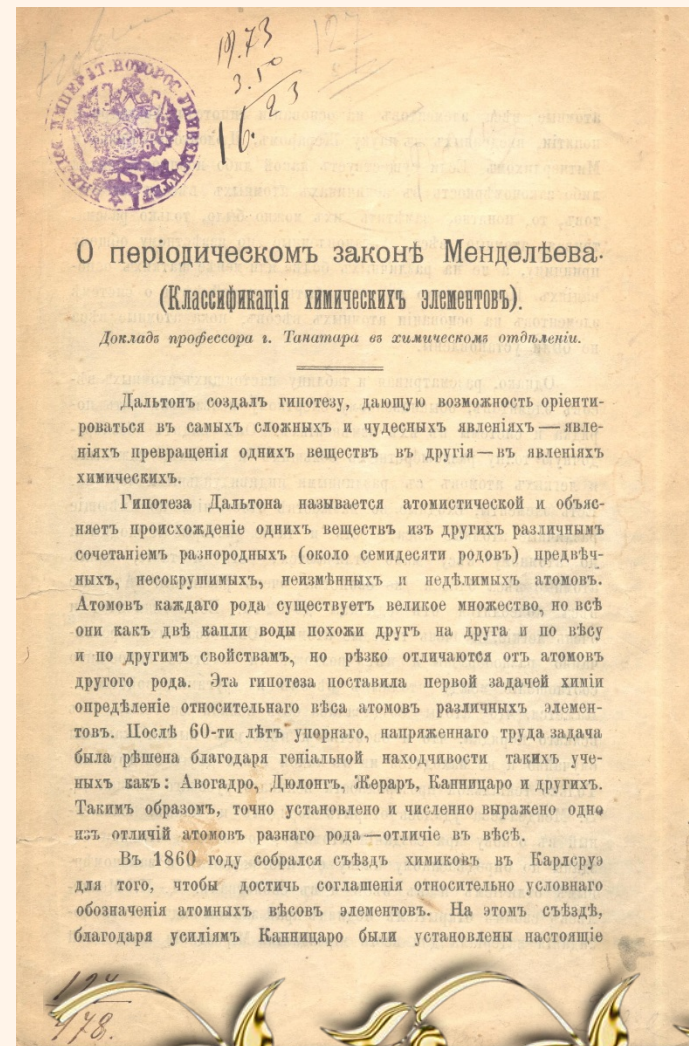
С. М. Танатар був одним із найкращих лекторів, тому його запрошували для читання лекцій різні одеські наукові установи, де викладалася хімія: читав лекції на Вищих жіночих медичних курсах, стоматологічних курсах, курсах для робітників, у народному університеті. Багато працював у товаристві природознавців, товаристві сільського господарства, в технічному товаристві. У 1906 р. був обраний проректором університету, але тяжився адміністративною роботою і тому через короткий час відмовився від посади заради роботи в лабораторії.

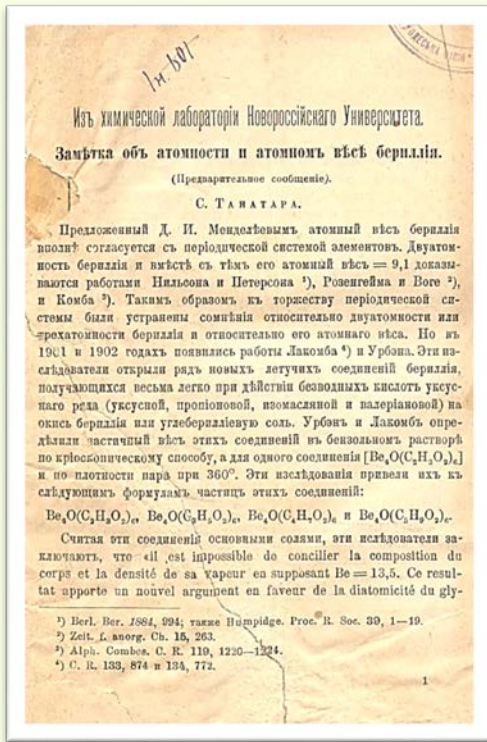


Танатар С. К теоріи Аррениуса/ С. Танатар. – СПб : Тип. В. Демакова, [б. г.]. – 8 с.
Шифр: 127 / 603

О периодическом законе Менделеева (классификация химических элементов) / С. Танатар. – Одесса : Тип. Шульце, [Б. г.]. – 18 с. (Отд. от. из: «Записки Одесского отделения ИРГО», 1899. № 3).

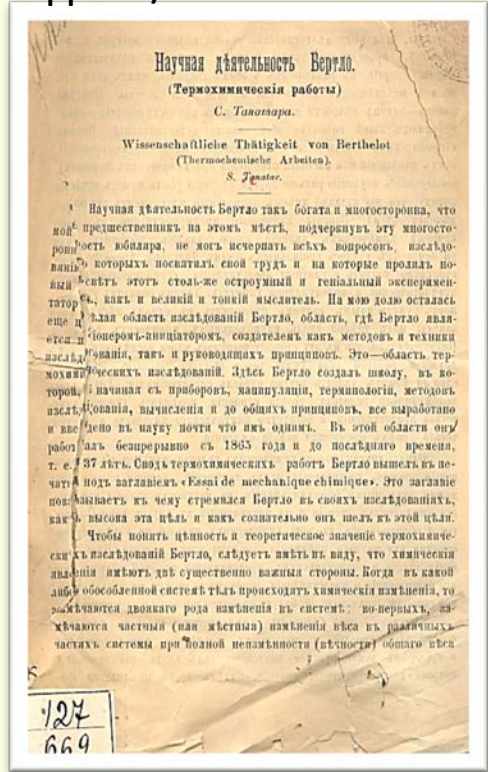
Шифр: 127 / 478



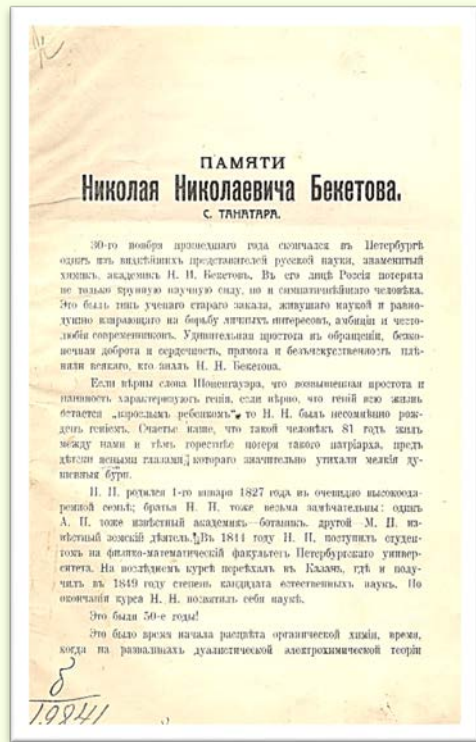


Из химической лаборатории Новороссийского университета. Замечка об атомности и атомном весе бериллия (предварительно сообщеие) / С. Танатар. – СПб. : Тип. В Демакова, [Б. г.]. – 4 с.

Научная деятельность Бергло (термохимические работы) / С. Танатар. – [Б. м.] : [Б. и.], 1901. – 8 с. Шифр: б / 19841



Памяти Николая Николаевича Бекетова/ С. Танатар. – [Б. м.] : Тип. Б. И. Сапожникова, [Б. г.]. – 8 с.



Література про С. М. Танатара

Березіна Л. П. Танатар Севастьян Мойсейович / Л. П. Березіна // Професори Одеського (Новоросійського) університету : біогр. словник / відп. ред. В. А. Сминтина ; авт. вступ. ст. В. М. Хмарський. – 2-ге вид., допов. – Одеса : Астропринт, 2005. – Т. 4 : Р-Я. – С. 206–208.

Шифр: 15 / 10452

Історія хімічного факультету. 1865-2005 / упоряд.: С. А. Андронати, І. С. Волошановський, З. І. Жиліна [та ін.] ; відп. ред. В. В. Менчук. – Одеса : Астропринт, 2006. – 167 с.

Шифр: 15 / 11171

Очерки развития науки в Одессе / В. М. Адамян, Л. А. Алексеева, Ю. А. Амброз [и др.] ; отв. ред. С. А. Андронати ; НАН Украины, Южный науч. центр. – Одесса : Титул, 1995. – 576 с.

Шифр: 57 / 2448

Танатар Севастьян Мойсеевич // Волков В. А., Вонский Е. В., Кузнецова Г. И. Химики. Биограф. справочник. – Киев, 1984. – С. 484–485.

Шифр: 24 / В676

